

TIELEN IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

23

Oktober 1944 Gastvrije Tielense bevolking voor Alphense oorlogsvluchtelingen.

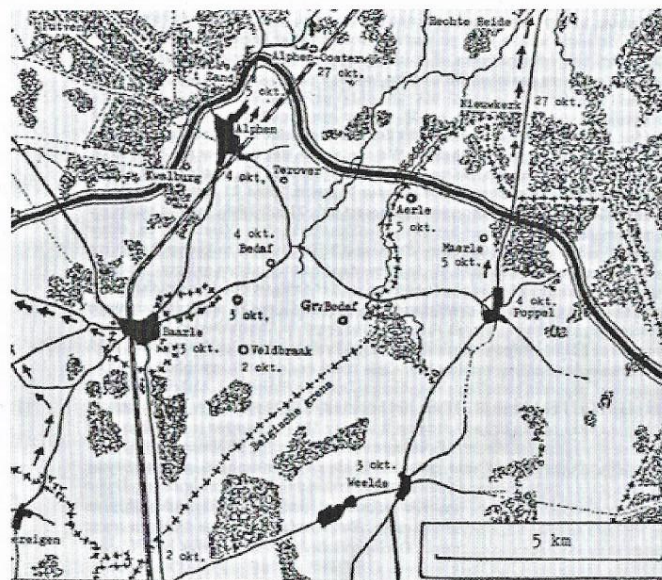
Marc Nuyts

Op 17 september 1944 startte de operatie "Market Garden". Dit geallieerd offensief had tot doel om enkele strategische bruggen over de grote rivieren in Nederland te veroveren op de Duitsers. Alzo werd er getracht een snelle doorstoot naar Berlijn te verwezenlijken. Op 24 september reden de eerste geallieerde tanks Turnhout binnen. Enkele dagen later waagden de Britse en Poolse troepen een uitval naar Tilburg. Op 7 oktober stokte echter de geallieerde opmars. De lange logistieke toevoerlijnen vanuit Frankrijk was hier één van de factoren. Een groot deel van het dorp Alphen werd veroverd door de 1ste Poolse Tankbrigade. Zware tegenstand van de bezetters deed de militaire overheid beslissen om het bevrijde deel van Alphen te evacueren. De verordening luidde: "De bevolking wordt geëvacueerd voor één dag minstens, hoogstens 8 dagen." Het zouden uiteindelijk zowat 3 weken worden dat de Alphenaren onderdak vonden in Turnhout, Weelde en Tiel.

Alphen - Zondag 8 oktober (uit het dagboek van Dhr Erens)

Met het uur bleek het Duitse verweer krachtiger te worden. De Polen mochten niet vooruit. Reeds vormden zij te Alphen een wig in de frontlinie: rechts was Poppel nog in handen van de Duitsers, en links van Ulicoten, in de richting van Hoogstraten, was nog heel het gebied niet bevrijd. Tegen 17u berichtte marechaussee Vrienten de verordening van de militaire overheid dat om 17u30 de inwoners van het reeds bevrijde deel van Alphen zou geëvacueerd worden. 's Anderendaags was er immers een massale aanval gepland op de omringende bossen waarin de Moffen zich verscholen en waardoor het ganse dorp onder vuur zou komen liggen. IJlings werd het hoogstnoodzakelijke bij elkaar gezocht en werd er aangemaand met de militaire voertuigen mee te rijden eerder dan met eigen vervoermiddelen te vertrekken. Zo ging de tocht langs zwaar gehavende wegen, sporen van de zware strijd die reeds gevoerd was. De evacués werden opgevangen in de parochiescholen van Baarle-Nassau en konden overnachten in de ruime kelders van het klooster van de broeders.

Te Alphen was het, in de nacht na het vertrek van het gros der bevolking, een ware hel. Onafgebroken vuurde de geallieerde artillerie, achter Baarle opgesteld, en bestreek heel het dorp.

Frontlinie ( ) op 8 oktober

Maandag 9 oktober en volgende dagen (uit het dagboek van Dhr Erens)

Het bericht deed de ronde dat om 14u de Alphenaren vanuit Baarle naar Turnhout zouden worden getransporteerd. Tegen 17u kwamen de eerste auto's. Kapelaan Van Steen had ondertussen een voorlopige lijst opgemaakt en vertrok met het eerste transport. Met een tiental auto's werden de vluchtelingen naar Turnhout gebracht. Omstreeks 19u arriveerde één van de laatste auto's in de Belgische grensstad waar iedereen hartelijk ontvangen werd. Voor het avond werd, waren haast allen onder dak bij burgers. Zij die nog geen opvang gevonden hadden, verbleven in de schoolgebouwen van de zusters van het Heilig Graf waar ook het hoofdkwartier werd uitgebouwd door o.a. pastoor Binck, kapelaan Van Steen en Pater Erens. Iedere dag kwamen vanuit Alphen nieuwe vluchtelingen die naar het klooster werden gebracht tot hen elders een verblijf kon worden aangewezen. Ook kapelaan Hack kwam te Turnhout aan. Hij was tot dan toe bij zijn parochianen aan de grens gebleven. Met een groep van 300 (*) evacués uit Alphen werd hij naar Tielen overgebracht en bereedde aldaar verblijf, voedselvoorziening en geestelijke zorg.

Alphenaren in Tielen.

Tielense bronnen daarentegen vermelden dat er ruim 100 geëvacueerde burgers (1) onderdak vonden in ons dorp. Anton Koyen (2) meldt een totaal van 114 personen en 23 gastfamilies met de bedenking dat er mogelijk nog wel enkele evacués meer kunnen geweest zijn. Leo Van Bouwel heeft het over 125 mannen, kinderen en vrouwen die ingekwartierd werden in 23 gastgezinnen. Met vrachtwagens werden ze naar ons dorp gebracht en afgezet in de meisjesschool. Hier stonden ze onder het afdak te wachten op mogelijke gastgezinnen. Via de schoolmeisjes verspreidde het nieuws zich na schooltijd erg snel. Gastgezinnen kwamen opdagen en loodsten de Alphenaren mee naar hun tijdelijk opvanghuis. Onder de vluchtelingen ook kapelaan Hack die zijn hoofdkwartier, als gast van onderpastoor Albert Polus, in het kasteel inrichtte. Met de nodige creativiteit werd omgesprongen om de Nederlands gasten een zo prettig mogelijk verblijf aan te bieden: een gezin onderbrengen in 2 belendende huizen, bij het ene Tielense gezin eten en bij de burens gaan slapen, enz. Bij de familie Van Ballaer-Laenen in Mazel werd het nieuwe huis in aanbouw de tijdelijke woonst van de 12-koppige Alphense gezin De Jong – Van Gorp (zie kaderverhaal). Vele gasten toonden hun dankbaarheid door actief mee te werken op de boerderij of in het huishouden. Tielense en Alphense kinderen vonden elkaar als nieuwe speelkameraadjes. Leo Van Bouwel vertelt in zijn oorlogsmemoires: "Ook in onze dorpsbibliotheek krijgen we de 'Hollanders' druk over de vloer. We kwamen in elk geval al zeer snel goed met elkaar overeen."

De bezorgdheid en nieuwsgierigheid omtrent de situatie op het thuisfront was groot. Met een geleende fiets reed men wel eens naar Alphen om de hoogst noodzakelijke verzorging van hun dieren in de weiden te doen en nieuwsjes te sprokkelen. Bij terugkomst in Tielen werd dan verslag uitgebracht bij de andere evacués. Niet altijd was het bezoek een even prettige ervaring. (zie kaderverhaal)

Wanneer de Poolse 1ste tankbrigade er op 27 oktober in slaagde om de Duitse vijand te verdrijven en verder op te rukken naar Breda werd de lokroep om huiswaarts te keren groot. Tielen en hun gastfamilies namen de daarop volgende dagen ontroerd afscheid van hun Hollandse logés.

Alphense dankbaarheid

Op 5 oktober 1945 ontving het Tielense gemeentebestuur van L. Ancion, burgemeester van Alphen en Riel, een officiële dankbrief. We citeren een treffende alinea hiervan: "*Het bestuur van onze gemeente rekent het zich tot een eer en dure plicht om, nu wij de verjaardag herdenken van het feit, dat een gedeelte van onze inwoners, door oorlogsnoodzaak uit hun huis*

gebannen , in de veilige en vriendelijke woningen van Thielen gedurende 3 weken werd opgenomen en verzorgd, in naam van deze ingezetenen, aan Uw Bestuur opnieuw onzen hartsgrondigen dank en blijvende sympathie te betuigen." Op 4 augustus 1946 bracht een extra ingelegde trein een 1000-tal inwoners van Alphen op dankbezoek naar Turnhout en Tielen. Met bussen werden de Tielense Alphenaren verder gebracht om er een marmeren gedenksteen te overhandigen als teken van hun eeuwige dankbaarheid. Nog vele plechtige en wederzijdse officiële bezoeken zouden er de daaropvolgende jaren volgen. Naast deze georkestreerde manifestaties waren er natuurlijk ook nog de nauwere contacten tussen gastfamilies en evacués.

Aangezien de vlucht uit Alphen reeds 75 jaar geleden is zijn de meeste contacten ondertussen verwaterd. Op zondag 20 oktober 11. uitte het Alphenese herdenkingscomité van WO-II nogmaals de uitgesproken dankbaarheid van de vluchtelingenfamilies door de organisatie van een groots evenement op de markt van Turnhout. Contacten tussen (de nakomelingen van) de gastfamilies en van hun Nederlandse gasten van weleer werden bestendig of hernieuwd.

Gedenksteen in de zijgevel van het Tielense erfgoedhuis.

Alphenaar C. De Jong maakte na de oorlog een oplijsting van de gasten en de gastgezinnen met het aantal personen die onderdak vonden. Met deze lijst, gepubliceerd in het boek Tielen Mijne Vriend, heb ik getracht deze verder uit te diepen, te vervolledigen en te corrigeren waar nodig.

Met de nu volgende opsomming vermelden we de gastfamilie en het aantal personen:

familie Bisschops (2p),
familie Jos Eykens-Michielsen (Opstal, 13p),
familie Dierckx-Simons (Dorp, 5p),
familie Van de Put-Heeren (Zwepenstraat, 4),
familie Jos Nuyts (Loozijde, 8p),
weduwe Wagemans-Ooms (Nieuwstraat, 4p),
klooster Leliëndal (Lichtaartse Stw, 8p),
familie Eykens-Bisschops, 4p),
familie Marcelis (Hoek, 2p),
familie Roes (2p),
familie Stappaerts (2p),
familie L. Roes-Wils (Opstal, 7p),
familie Proost (3p),
familie Stappaerts (Opstal, 8p),
familie Avonds (Opstal, 7p),
familie J. Heylen (Opstal, 2),
familie J. Braspenning (Pleintje, 1p),
familie Stabel-Dilles (Dorp, 3p),
familie Vermeulen-De Doncker (Lichtaartse Stw, 9p),
familie Bisschops (Spoorwegstraat, 7p)
en familie Van Ballaer-Laenen (Mazel, 12p).

Uit verder onderzoek blijkt dat we ook deze families moeten toevoegen :

familie Van Ballaer-Nuyts (Hoek, 2p),
familie Piedfort-Bisschops (Kerkstraat, ?p)
en familie Peeters-Claessens (Kerkstraat, 6p).